

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Ортинська Владислава Георгіївна

**«ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ
У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Спеціальність: 011 Науки про освіту

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою «Освітні педагогічні науки»
(Педагогіка вищої школи)

НАУКОВИЙ **КЕРІВНИК:**
*кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Савченко Наталія Володимирівна*

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Сутність та особливості поняття «професійно-пізнавальний інтерес» у майбутніх учителів до педагогічної діяльності	7
1.2. Складові професійного-пізнавального інтересу у майбутніх учителів.....	18
1.3. Особистісні професійні цінності як основа формування професійно-пізнавального інтересу у майбутніх учителів до педагогічної діяльності	32
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	52
2.1. Дослідження стану сформованості професійно-пізнавального інтересу у майбутніх учителів	52
2.2. Обґрунтування шляхів формування професійно-пізнавального інтересу у майбутніх учителів	64
2.3. Експериментальна перевірка ефективності процесу формування професійно-пізнавального інтересу у майбутніх учителів	75
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

В умовах надзвичайної динамічності соціально-економічних перетворень у суспільстві набуває особливої значущості формування професійно-пізнавального інтересу кожного фахівця. Професія визначає одну з головних життєвих траєкторій особистості, впливає на її долю, сприяє або перешкоджає розкриттю творчих потенцій. Не випадкова у зв'язку з цим увага науковців та практиків до проблем професійного становлення, професіоналізму та професійних інтересів.

Формування професійно-пізнавального інтересу майбутнього вчителя в закладі вищої освіти передуює початку його професійного шляху. Відповідно одним із головних завдань вищої школи є збереження й розвиток інтересу та ціннісного ставлення студентів до майбутньої професії.

Базовими для розробки досліджуваної проблеми стали роботи в яких розглядаються загальні закономірності педагогічного процесу у вищій школі (В. Андрущенко, С. Архангельський, Л. Вовк, С. Гончаренко, М. Євтух, Е. Лузік, Г. Шевченко), моделі особистості майбутнього фахівця (І. Бех, І. Зязюн, А. Капська, Н. Кузьміна, І. Маноха, Н. Ничкало), психологічні механізми впливу діяльності на формування особистості (Б. Баєв, М. Дьяченко, Є. Клімов, Г. Костюк, О. Леонтєв, С. Максименко, Д. Ніколенко, Л. Проколієнко, Н. Чепелева, Т. Яценко), технології навчання студентів (А. Алексюк, В. Беспалько, В. Бондар, Є. Бондаревська, В. Галузинський, Б. Гершунський, С. Сисоєва та ін.).

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури засвідчує, що в педагогічній науці створено певну теоретичну базу з досліджуваної проблеми. Разом з тим вивчення робіт, дотичних до проблеми професійно-пізнавального інтересу до педагогічної діяльності (Ю. Бабанський, А. Здравомислов, О. Мороз, В. Семиченко, П. Симонов, В. Ядов), засвідчує, що існують певні суперечності, які потребують особливої уваги: між попитом соціуму на фахівців-педагогів як суб'єктів професійної діяльності і значною кількістю молоді, що недостатньо осмислено обрала педагогічну професію; між необхідністю оновлення педагогічного процесу в напрямі гуманітаризації,

особистісної орієнтації, диференціації, індивідуалізації і традиційними засобами й технологіями орієнтування студента на професію педагога; між актуалізованими гуманістичними орієнтирами на суб'єктні, особистісні чинники професійно-пізнавального самовизначення й самореалізації майбутнього фахівця-педагога і вузівською освітньою практикою, орієнтованою на методичну підготовку вчителя-викладача, а не вчителя-педагога.

Проте, незважаючи на наявність у сучасній науці значної кількості наукових праць, присвячених проблемі формування професійно-пізнавального інтересу, на сьогодні вона залишається однією з найбільш дискусійних. Поза увагою дослідників залишилася проблема формування професійно-пізнавального інтересу майбутнього учителя до педагогічної діяльності та визначення організаційно-педагогічних умов, що сприяють успішності цього процесу.

Соціальна, науково-практична значущість та актуальність визначеної проблеми, нерозробленість її теоретико-методичних основ зумовили вибір теми дослідження «Формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

Предмет дослідження – шляхи формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

Відповідно до мети, об'єкта, предмета дослідження були визначені такі **завдання** дослідження:

1. Розкрити сутність базових понять дослідження, визначити їх зміст і структуру.
2. Обґрунтувати сутність професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

3. З'ясувати стан сформованості професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

4. Розробити та експериментально перевірити шляхи удосконалення процесу формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення й аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури, порівняння й узагальнення теоретичних концепцій та педагогічного досвіду роботи учителів, пріоритетних ідей науковців щодо вирішення проблеми формування професійно-пізнавального інтересу; *емпіричні:* анкетування, бесіда, діагностичні стандартизовані методики – для виявлення рівнів сформованості професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності визначених шляхів формування професійно-пізнавального інтересу у майбутніх учителів.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. У дослідженні щодо визначення сформованості професійно-пізнавального інтересу брало участь 64 особи, з них 33 учасники експериментальної групи і 31 – контрольної групи.

Теоретичне значення полягає у з'ясуванні сутності професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності, аналізі її складових та обґрунтуванні шляхів формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані емпіричні дані і висновки слугуватимуть науково-методичними рекомендаціями для учителів, студентів, а також можуть бути використані в системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Апробація результатів. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, на XV Міжнародній міждисциплінарній науково-

практичній конференції «ПРОСТІР АРТ-ТЕРАПІЇ: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну», Львів 2018, XVI Міжнародна міждисциплінарна науково-практична конференція Харків, 2019, XVII міжнародна міждисциплінарна науково-практична конференція «Простір арттерапії: творчість як задзеркалля реальності» 27-29 лютого 2020 року.

Публікація. За результатами дослідження опубліковано 2 тез на тему «Програма дослідно-експериментального тренінгу по формуванню професійно-пізнавального інтересу здобувачів педагогічної освіти»// II Международная научно-практическая конференция «INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION» 26-28 апреля 2020 года Афины, Греция; «Програма «Фахівець нейрографіки у роботі з дітьми та підлітками» проекту «Нейрографіка - технологія арт-педагогіки»,// II Международная научно-практическая конференция “MODERN SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS”, 3-5 мая 2020 года Стокгольм, Швеция.

Структура роботи. Магістерське дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, 2 таблиці. Загальний обсяг магістерської роботи – 101 сторінка, основний зміст викладено на 81 сторінці.

ВИСНОВКИ: Реалізовані в результаті виконаного дослідження завдання дають змогу зробити такі загальні висновки.

Відповідно до виконання першого завдання нашого дослідження нами розкрито сутність та особливості поняття «професійно-пізнавальний інтерес майбутнього учителя» та її складові.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено, що «професійно-пізнавальний інтерес майбутніх учителів» визначається нами як стійке позитивне ціннісне ставлення до педагогічної діяльності, яке формується в процесі професійної підготовки.

До основних провідних напрямів професійно-пізнавального інтересу майбутнього вчителя віднесено такі: *інтелектуальний емоційний та вольвий*.

Будь-який інтерес пов'язаний з пізнанням навколишньої дійсності, тобто з *інтелектуальною* діяльністю людини. Саме інтерес стимулює індивіда до

пізнання нового. Звідси логічно доходимо висновку про те, що психологічну основу інтересу складає інтелектуальна сторона психіки

Відповідно до *емоційного* напрямку, інтерес у людини викликає те, що особливо привертає її увагу і сприяє виникненню позитивних емоцій. І навпаки: те, що викликає негативні емоції, гальмує виникнення інтересу. Вольвий напрямок виявляє інтерес з позиції вольової активності особистості. Ця точка зору ґрунтується на тому, що інтерес стимулює активність, виражається в прагненні людини до оволодіння предметом, який її цікавить.

Розглядаючи професійно-пізнавальний інтерес як особливу вибірккову спрямованість на професію з метою теоретичного і практичного оволодіння нею, можна виокремити функції професійно-пізнавального інтересу: мотивуючу або спонукальну, емоційно-підтримувальну, самовиховувальну.

В структурі професійно-пізнавального інтересу виявлено інтелектуальний (усвідомлення значення, змісту і способів здійснення професійної діяльності), емоційно-ціннісний (позитивне ставлення до діяльності та її учасників, переживання, пов'язані з успіхом діяльності та її перспективами, радість від досягнення мети), діяльнісно-рефлексивний (здійснення діяльності, саморегуляція, здатність до рефлексії, готовність до самовдосконалення) компоненти.

Визначено чотири рівні розвитку професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності. Низький рівень професійно-пізнавального інтересу характеризується переважанням зовнішніх мотивів, ситуативним ставленням до навчальної і практичної діяльності. Елементарний рівень відзначається домінуванням інтересу до навчальної та ситуативністю інтересу до педагогічної діяльності. Для достатнього рівня характерними є навчальні мотиви, пов'язані з професійними спонуками, усвідомленим вибором професії та не досить чітке усвідомлення значення інновацій. Для високого рівня характерна чітка професійно-пізнавальна мотивація, увага до інновацій у педагогіці та освітній практиці, прагнення творчо здійснювати педагогічну діяльність, високий рівень здатності до самовдосконалення.

Показники рівнів розвитку інтересу до педагогічної діяльності у студентів експериментальної та контрольної груп: низький (ЕГ – 36,3%, КГ – 36,7%), елементарний (ЕГ – 32,8%, КГ – 34,1%), достатній (ЕГ – 20,7%, КГ – 19,3%) та високий (ЕГ – 10,2%, КГ – 9,9%).

Оскільки склалася така ситуація нами встановлено, що найбільш ефективними у формуванні професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів виявились: блок педагогічних предметів, спрямований на оволодіння майбутніми вчителями методологією і технологіями педагогічної діяльності. Завдяки міждисциплінарній інтеграції їх змісту в студентів було сформовано цілісні уявлення про виховання та навчання як основний зміст професійної діяльності педагога, розвинуто інтерес до оволодіння педагогічною діяльністю. Вирішенню завдань дослідження сприяло використання інтерактивних технологій навчання, що дозволило активізувати пізнавальну діяльність студентів, максимально наблизити навчальну діяльність до професійної. Доведено значення навчальної та педагогічної практики як важливого засобу адаптації майбутніх учителів до педагогічної діяльності, випробування своїх можливостей, підтвердження правильності професійного вибору.

Доведено, що створені шляхи забезпечили органічну взаємодію теорії та практики, здійснили позитивний вплив на процес формування професійно-пізнавального інтересу у майбутніх учителів до педагогічної діяльності. В результаті роботи виявлена різниця у показниках професійно-пізнавального інтересу до педагогічної діяльності студентів експериментальної та контрольної груп: низький рівень (ЕГ – 6,0%, КГ – 12,5%), елементарний рівень (ЕГ – 10,5%, КГ – 25,0%), достатній (ЕГ – 21,0%, КГ – 16,0%), високий (ЕГ – 62,5%, КГ – 46,5%). Отже, за даними контрольного етапу експерименту відзначена позитивна динаміка рівнів сформованості інтересу, що дає підстави вважати висунуту гіпотезу підтвердженою.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективу її дослідження вбачаємо у вивченні індивідуальних особливостей прояву професійно-пізнавального інтересу; значення різних навчальних дисциплін у

його розвитку; ролі образу педагога у професійному вдосконаленні майбутніх учителів.